

บทที่ 3

ความผิดลหุโทษที่ต้องการเจตนาในกฎหมายอาญาต่างประเทศ

ความผิดลหุโทษในกฎหมายอาญาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ต่างก็ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) มาวินิจฉัยทั้งสิ้นเช่นเดียวกับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาตัดสินก็ยังมีปัญหา มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ทำให้ต้องมีการจำกัดการใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดลง โดยเสนอให้ต้องพิจารณาถึงเจตนาของจำเลยในการกระทำความผิดด้วย อันเป็นการใช้ทฤษฎีความรับผิดชอบที่กระทำโดยเจตนาต่างๆ ไป ดังจะยกตัวอย่างกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งแบ่งประเภทความผิดอาญา (Classification of Crimes) ดังนี้¹

1. การแบ่งประเภทความผิดอาญาในอดีต

1.1 การแบ่งตามความร้ายแรงของความผิด แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ความผิดฐานกบฏ (Treason)

ความผิดฐานกบฏแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ High treason และ Petit treason ความผิดฐานกบฏประเภท High treason เป็นความผิดฐานกบฏโดยแท้ กล่าวคือเป็นความผิดเนื่องจากการขาดความจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน ได้แก่ การปลงพระชนม์พระเจ้าแผ่นดิน การสนับสนุนให้มีการก่อกบฏขึ้นในราชอาณาจักรหรือในกองทัพ และการปลอมแปลงตราแผ่นดิน โทษของความผิดฐานกบฏประเภท High treason คือ การประหารชีวิตและริบเอาที่ดินและทรัพย์สินต่างๆ คืนเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนความผิดฐานกบฏประเภท Petit treason เป็นความผิดเนื่องจากการขาดความจงรักภักดีในระดับที่ต่ำลงมา (ต่ำกว่า High treason) ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดิน ได้แก่ ฆาตกรรมสามี บ่าวภานาย และพระชั้นสามัญฆ่าพระระดับพระราชคณะ โทษของความผิดฐานกบฏประเภท Petit treason คือ หากผู้กระทำความผิดเป็นชาย ให้เอาเชือกผูกผู้

¹ [http://e-book.ram.edu/e-book/1/LW454\(51\)/LW454-9.pdf](http://e-book.ram.edu/e-book/1/LW454(51)/LW454-9.pdf) p. 91 – 95. retrieved on 27/11/2012.

กระทำความผิดกับม้าและให้ม้าลากตัวไปตามถนนที่ขรุขระไปยังตะแลงแกงและแขวนคอ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหญิง ให้ม้าลากไปยังตะแลงแกงและเผาไฟให้ตาย ต่อมาความผิดฐาน Petit treason ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. 1828

2) ความผิดอุกฉกรรจ์หรือความผิดร้ายแรง (Felony)

ความผิดชั้น Felony ได้แก่ ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตและริบเอาที่ดินที่เป็นของแผ่นดิน มีคำกล่าวหาว่า แท้จริงแล้วความผิดฐานกบฏก็คือความผิดชั้น Felony แต่ความผิดชั้น Felony ไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดฐานกบฏ ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายให้รับเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นสิ่งหาทรัพย์เท่านั้น ถ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์เล็กน้อย (Petit larceny) ให้ลงโทษจำคุกแทนการประหารชีวิต

สำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต ผู้พิพากษาท่านใดที่เห็นว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงเกินไป สามารถหาทางลดหย่อนผ่อนโทษให้ได้ (ยกเว้นโทษประหารชีวิต) ด้วยเหตุที่ผู้กระทำความผิดเป็นพระ (benefit of the clergy) ซึ่งผู้พิพากษาถือหลักเกณฑ์ว่า ผู้กระทำความผิดที่สามารถอ่านพระคัมภีร์ได้จะได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เพราะในสมัยก่อนผู้กระทำความผิดมักจะไม่สามารถอ่านหนังสือได้ โดยผู้พิพากษาจะให้ผู้กระทำความผิดท่องจำข้อความในพระคัมภีร์และมาอ่านให้ศาลฟัง ส่วนผู้ที่ศาลไม่ประสงค์จะลดหย่อนผ่อนโทษให้ ศาลจะให้ผู้กระทำความผิดอ่านพระคัมภีร์ตามแต่ผู้พิพากษากำหนดโดยไม่บอกกล่าวให้ท่องจำล่วงหน้า ซึ่งผู้กระทำความผิดก็ไม่สามารถอ่านได้ จึงถูกพิพากษาลงโทษประหารชีวิต

ความผิดชั้น Felony เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (Murder) ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (Manslaughter) (คำว่า manslaughter แยกเป็นความผิด voluntary manslaughter ซึ่งได้แก่ การฆ่าคนตายโดยบันดาลโทสะ และความผิด involuntary manslaughter ซึ่งเทียบได้กับความผิดฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาหรือฆ่าคนตายโดยประมาท) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นพิการสูญเสียแขนขา ฯลฯ (Mayhem) ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น (Arson) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) ความผิดฐานร่วมเพศกับสัตว์หรือร่วมเพศโดยผิดธรรมชาติ (Sodomy) ความผิดฐานชิงทรัพย์ (Robbery) ความผิดฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืน (Burglary) ความผิดฐานลักทรัพย์ (Larceny) ความผิดฐานหลบหนีจากที่คุมขัง (Breach of prison) และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำความผิดชั้น felony (Rescue of a felon)

3) ความผิดชั้น Misdemeanor

คือความผิดที่ไม่ร้ายแรงมากนัก ได้แก่ ความผิดอื่นๆ ที่ไม่ใช่ความผิดฐานกบฏ (Treason) หรือความผิดชั้น Felony เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์เล็กน้อย (Petty theft) ความผิดฐานค้าประเวณี (Prostitution) ความผิดฐานทำให้สาธารณสถานเป็นพิษหรือปนเปื้อน (Public

intoxication) ความผิดฐานทำร้ายโดยไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (Simple assault) ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Disorderly conduct) ความผิดฐานบุกรุก (Trespass) ความผิดฐานขับรถโดยประมาท (Reckless driving) ความผิดฐานมีกัญชาไว้ในครอบครอง (Possession of marijuana) ความผิดฐานครอบครองสิ่งเสพติดครั้งแรก (First-time possession of drugs) เป็นต้น² และโทษสำหรับความผิด Misdemeanor คือโทษปรับเท่านั้น

นอกจากความผิดฐานกบฏ (treason) ความผิดชั้น felony และความผิดชั้น misdemeanor แล้ว ในประเทศอังกฤษยังมีความผิดอีกประเภทหนึ่งที่มีระดับความร้ายแรงต่ำกว่าความผิดชั้น misdemeanor ซึ่งไม่ใช่อาชญากรรมที่แท้จริงแต่เป็นการกระทำความผิดทางปกครอง เรียกว่า Administrative infraction หรือ Minor offences หรือ Petty offences หรือ Summary offence เช่น ความผิดฐานจอดรถในที่ห้ามจอด (Parking in no-parking zone) ความผิดฐานจอดรถซ้อนคัน (Parking double) เป็นต้น

1.2 การแบ่งตามความเลวร้ายของจิตใจ (Moral turpitude) ของผู้กระทำ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การกระทำที่เป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) ได้แก่ ความผิดต่างๆ ในชั้น felony และการกระทำต่างๆ ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน การกระทำที่ล่วงละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน

2) การกระทำที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) ได้แก่ ความผิดที่กฎหมายบัญญัติห้ามกระทำหรือบังคับให้กระทำและกำหนดโทษไว้ หากกฎหมายไม่บัญญัติเอาไว้อย่างชัดแจ้งก็จะมีทางเป็นความผิดได้เลย

กล่าวโดยสรุป การแบ่งประเภทความผิดอาญาของประเทศอังกฤษในอดีต แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ และแต่ละประเภทยังแบ่งแยกย่อยได้อีก ดังนี้

ก. Treason แยกออกเป็น High treason และ Petit treason

ข. Felony แยกออกเป็น ความผิด Felony ที่ไม่ได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ (without benefit of clergy) และความผิด Felony ที่ได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ (clergyable)

ค. Misdemeanor แยกออกเป็น ความผิด Mala in se และความผิด Mala prohibita

² <http://en.wikipedia.org/wiki/Misdemeanor>. p.2 retrieved 26/11/2012.

2. การแบ่งประเภทความผิดอาญาในปัจจุบัน

การแบ่งประเภทความผิดอาญาในอดีต ได้แก่ ความผิดฐานกบฏ (treason) ความผิดชั้น felony และความผิดชั้น misdemeanor ถูกยกเลิกโดยมาตรา 1 พระราชบัญญัติกฎหมายอาญา ค.ศ. 1967 (Criminal Law Act 1967) และได้มีการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ความผิดที่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ (arrestable offenses) และความผิดที่สามารถจับกุมได้ก็ต่อเมื่อมีหมายจับ (non-arrestable offenses)

ความผิดที่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ได้แก่

- 1) ความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษไว้แน่นอน ได้แก่ ความผิดฐานกบฏ และความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ซึ่งศาลอาจลงโทษจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น
- 2) ความผิดที่ผู้กระทำความผิดอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปและกระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งศาลอาจลงโทษจำคุก 5 ปี

- 3) ความผิดตามกฎหมายศุลกากรและสรรพสามิต
- 4) ความผิดตามพระราชบัญญัติความลับทางราชการ
- 5) ความผิดบางฐานตามพระราชบัญญัติความผิดทางเพศ ค.ศ. 1956
- 6) ความผิดบางฐานตามพระราชบัญญัติลักทรัพย์ ค.ศ. 1968
- 7) ความผิดฐานพยายาม สมคบ ยุยงส่งเสริมหรือจัดให้มีการกระทำความผิดดังกล่าว

ส่วนความผิดที่สามารถจับกุมได้ก็ต่อเมื่อมีหมายจับ ได้แก่ ความผิดซึ่งไม่ใช่ความผิดที่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับทั้งหมด ซึ่งผู้จับต้องขอออกหมายจับจาก Magistrates' Court

นอกจากการแบ่งประเภทความผิดอาญาออกเป็นความผิดที่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ (arrestable offenses) และความผิดที่สามารถจับกุมได้ก็ต่อเมื่อมีหมายจับ (non-arrestable offenses) แล้ว ประเทศอังกฤษยังมีการแบ่งประเภทความผิดอาญาตามเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีด้วย ได้แก่

- 1) Indictable offenses คือความผิดที่ Crown Court เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ ความผิดที่มีความร้ายแรงและผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใหญ่ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (murder) ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (manslaughter) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (rape) ความผิดฐานชิงทรัพย์ (robbery) เป็นต้น ซึ่งโจทก์ต้องเขียนคำฟ้องยื่นต่อศาล ศาลจึงจะรับคดีไว้พิจารณา³

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Indictable_Offence. p.1 retrieved 26/11/2012.

2) ความผิดที่พิจารณาโดยรวบรัด

คือความผิดที่ Magistrates' Court เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ ความผิดที่ไม่ร้ายแรงและไม่มีโทษจำคุก ซึ่งโจทก์ไม่จำเป็นต้องเขียนคำฟ้องยื่นต่อศาล

3) ความผิดที่อาจพิจารณาโดยลูกขุนหรือโดยรวบรัด

คือความผิดที่คณะลูกขุนหรือศาล Magistrates' Court มีเขตอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ ความผิดที่มีความร้ายแรง เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ (Theft) ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถานในเวลากลางคืน (burglary) เป็นต้น

ความผิดลหุโทษของประเทศอังกฤษ คือความผิดที่สามารถจับกุมได้ก็ต่อเมื่อมีหมายจับ ซึ่ง Magistrates' Court เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี ใช้วิธีการพิจารณาที่รวบรัด โจทก์ไม่จำเป็นต้องเขียนคำฟ้องยื่นต่อศาล ความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability) ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Statute) (ไม่ใช่บทกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้น หรือ Judge made law) บทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรจะกำหนดโดยชัดแจ้งว่าให้ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดในการตัดสินคดีของศาล ฐานความผิดซึ่งใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนา (Mens rea) ของผู้กระทำความผิดเลย⁴ เช่น ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือ Contempt of Court Act ปีค.ศ. 1981 เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ไม่ได้แสดงอย่างชัดแจ้งว่าบทบัญญัตินั้นๆ ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือไม่เสมอไป ทำให้เกิดความสับสนในการใช้ การสู้คดี และการพิจารณาของศาล ดังเช่นคดีระหว่างพนักงานอัยการและ Gammon (Hong Kong) ในปี ค.ศ. 1985 จำเลยเป็นเจ้าของตึกแห่งหนึ่งใน Hong Kong ส่วนหนึ่งของตึกแห่งนี้ได้พังทลายลงมาเพราะผู้ก่อสร้างไม่ได้ก่อสร้างตรงตามแบบที่ออกแบบไว้ ซึ่งกฎข้อบังคับในการสร้างตึกของ Hong Kong มีอยู่ว่า ห้ามก่อสร้างตึกที่ไม่ตรงตามแบบที่ออกแบบไว้และการก่อสร้างที่ไม่ตรงตามแบบนั้นเป็นการเบี่ยงเบนข้อสาระสำคัญของแบบที่ออกแบบไว้ ทำให้จำเลยเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎข้อบังคับดังกล่าวและได้รับโทษจำคุก 3 ปีหรือปรับ 250,000 เหรียญ ในชั้นอุทธรณ์ จำเลยต่อสู้ว่า จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพราะ จำเลยไม่ทราบว่าผู้ก่อสร้างสร้างแบบไม่ตรงตามแบบที่ออกแบบไว้อย่างไร และไม่ทราบว่าสิ่งที่เบี่ยงเบนไปนั้นเป็นข้อสาระสำคัญของแบบที่ออกแบบไว้ ในที่สุด Privy Council ตัดสินว่ากฎข้อบังคับในการสร้างตึกนี้เป็นบทบัญญัติที่ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดและจำเลยต้องได้รับโทษตามที่ได้ตัดสินไปแล้ว

⁴ Catherina Elliot and Frances Quinn. (2002). **Criminal Law**, p. 29.

หลักเกณฑ์ที่ศาลยึดถือและใช้ในการตัดสินคดีว่าบทบัญญัติใดใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือไม่นั้น Lord Scarman กล่าวว่า มีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นทางกฎหมายว่า ก่อนที่บุคคลจะกระทำความผิดอาญาจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดเสมอ ข้อสันนิษฐานนี้ได้รับการยืนยันโดยศาลสูงสุด (the House of Lords) ด้วยคดีระหว่าง B (a minor) และ DPP (Director of Public Prosecutions) ในปี ค.ศ. 2000 เด็กชายคนหนึ่งอายุ 15 ปี นั่งติดอยู่กับเด็กหญิงคนหนึ่งอายุ 13 ปี และเด็กชายขอให้เด็กหญิงช่วยทำให้เขาสำเร็จความใคร่ทางเพศด้วยปาก (มีเพศสัมพันธ์ทางปากหรือ Oral sex) เด็กชายถูกจับในข้อหากระทำความผิดต่อเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าความผิดฐานนี้ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดซึ่งเด็กชายจะต่อสู้ในประเด็นเกี่ยวกับอายุของเด็กหญิงไม่ได้ ในที่สุดศาลสูงสุด (House of Lords) ได้ยืนยันว่า การกระทำความผิดดังกล่าวในคดีนี้มีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นทางกฎหมายว่า ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดและยังได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าความผิดดังกล่าวไม่สามารถใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาตัดสินคดีได้นอกจากนี้ศาลสูงสุดยังกล่าวอีกว่า การทำลายข้อสันนิษฐานเบื้องต้นทางกฎหมายนี้จะต้องปรากฏความหมายที่ชัดเจนที่ฝ่ายนิบัติบัญญัติต้องการจะให้ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดกับการกระทำนั้นๆ⁵

จึงสามารถสรุปองค์ประกอบของความผิดที่อาจใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาตัดสินคดีได้ ดังนี้

1) ความผิดนั้นเป็นความผิดที่เกี่ยวกับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม (Regulatory Offence)

ความผิดที่เกี่ยวกับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นความผิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและมีอัตราโทษต่ำ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการขายอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่สะอาดและไม่ได้มาตรฐาน เป็นต้น ความผิดที่เกี่ยวกับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่าเป็น “ความผิดกึ่งอาชญากรรม” (Quasi-Crime) คือ ความผิดที่ไม่ใช่อาชญากรรมอย่างแท้จริง แต่เป็นความผิดที่ต้องห้ามต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเท่านั้น หากความผิดใดมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่แท้จริง ก็จะต้องพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดด้วย

การตัดสินคดีใดจะนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้หรือไม่จะต้องการแบ่งแยกระหว่างอาชญากรรมที่แท้จริงกับความผิดที่เกี่ยวกับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมเสียก่อน ซึ่งสามารถศึกษาได้จากคดี Sweet และ Parsley ในปี ค.ศ. 1970 คุณ Sweet ได้ทำการเช่าช่วงโรงนานอกตัวเมือง Oxford ทำให้คุณ Sweet มีฐานะเป็นผู้เช่าโรงนาแต่มีผู้อื่นเข้าครอบครองอยู่อาศัย วันหนึ่งผู้ครอบครองโรงนาได้ subpoena ที่โรงนาแห่งนี้โดยที่คุณ Sweet ไม่ทราบถึงการ subpoena นั้น

⁵ Op.cit. p. 29-30.

เมื่อผู้ครอบครองโรงนาถูกจับในข้อหาสูบกัญชา คุณ Sweet ก็มีความผิดด้วยในข้อหาช่วยจัดหาสถานที่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อื่นใช้สถานที่นั้นสูบกัญชา ซึ่งขัดต่อ Misuse of Drugs Act 1971 นาย Sweet อุทธรณ์โดยให้การว่าตนไม่รู้และไม่สมควรจะรู้ถึงการกระทำของผู้ครอบครองโรงนา ในที่สุด Lord Reid ตัดสินคดีนี้ว่า กรณีนี้ไม่นำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้และให้พิจารณาเจตนาของคุณ Sweet ด้วย⁶ เพราะความผิดฐานช่วยจัดหาสถานที่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อื่นใช้สถานที่นั้นสูบกัญชาเป็นความผิดร้ายแรง เป็นอาชญากรรมที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงความผิดที่เกี่ยวกับกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคมเท่านั้น

2) ความผิดนั้นถูกบัญญัติขึ้นโดยกฎหมายลายลักษณ์อักษรและให้ความสำคัญกับสังคมส่วนรวม

กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่จะใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาตัดสินได้ต้องเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับสังคมส่วนรวม เช่น ความปลอดภัยของสาธารณะชน เป็นต้น และกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดดังกล่าวจะต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องเตือนประชาชนทั่วไปให้ใช้ความระมัดระวังในการประกอบกิจการนั้นๆ เป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามความผิดบางฐานถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้คุ้มครองปกป้องสังคมส่วนรวม เช่น ความผิดฐานฆ่า ข่มขืน ลักทรัพย์ ความผิดเหล่านี้ก็ไม่ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาตัดสินคดี เพราะมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่แท้จริงนั่นเอง

ตัวอย่างคดีที่นำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาใช้เพื่อคุ้มครองสังคมส่วนรวม คือ คดี R และ Blake ในปี ค.ศ. 1996 จำเลยถูกกล่าวหาว่าได้ทำการออกอากาศในสถานีวิทยุของโจรสลัดและใช้อุปกรณ์โทรเลขไร้สายโดยไม่ได้รับอนุญาตอันขัดต่อ Wireless Telegraphy Act 1949 ศาลอุทธรณ์ยืนยันว่าการกระทำของจำเลยใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาตัดสิน เพราะการกระทำของจำเลยเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม การออกอากาศที่ไม่ได้รับอนุญาตนี้เป็นการแทรกแซงการทำงานของงานราชการในเวลาฉุกเฉิน⁷

3) ข้อความในกฎหมายลายลักษณ์อักษรต้องแสดงออกอย่างชัดเจนแน่นอนพอสมควรที่จะทำลายข้อสันนิษฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิดได้ เช่น คำว่า “ก่อให้เกิด” (Cause) ในคดี Alphacell และ Woodward ในปี 1972 จำเลยได้สร้างเครื่องป้องกันมลพิษจากโรงงานไม่ให้ไหลลงสู่แม่น้ำ ต่อมาใบไม้ได้เข้าไปอุดตันเครื่องป้องกันมลพิษนี้ทำให้มลพิษสามารถไหลลงสู่แม่น้ำได้ จำเลยจึงถูกกล่าวหาว่าก่อให้เกิดมลพิษในแม่น้ำ แต่ก็ไม่มี

⁶ Op.cit. p. 30-31.

⁷ Op.cit. p. 31.

หลักฐานว่าจำเลยประมาทจนทำให้มลพิษไหลลงสู่แม่น้ำและไม่มีหลักฐานว่าจำเลยรู้ว่ามลพิษได้รั่วออกมา House of Lord กล่าวว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรได้บัญญัติความผิดฐานก่อให้เกิดอะไรบางอย่างขึ้น ศาลก็ควรใช้สามัญสำนึกตัดสินคดีว่าวิญญูชนเห็นว่าจำเลยก่อให้เกิดอะไรบางอย่างนั้นแล้วหรือไม่ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยรู้หรือไม่รู้ถึงการนั้น ดังนี้ จึงให้ใช้หลักความรับผิดชอบมาตัดสิน เพราะจำเลยได้ก่อให้เกิดมลพิษในแม่น้ำแล้ว และคำว่า “ครอบครอง” (Possession) กรณีครอบครองสิ่งของผิดกฎหมาย จะต้องใช้หลักความรับผิดชอบมาตัดสิน แต่คำว่า “รู้” (Knowing) จะต้องพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิดด้วย⁸ แต่อย่างไรก็ตามบางครั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ไม่ได้แสดงออกอย่างชัดเจนแน่นอนพอสมควรที่จะทำลายข้อสันนิษฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิดได้ กฎหมายยังคงทิ้งคำหรือข้อความให้ศาลตีความและใช้ดุลพินิจอยู่ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องตัดสินเอาเองว่าบทบัญญัตินั้นๆ ใช้หลักความรับผิดชอบมาตัดสินหรือไม่

4) ความผิดนั้นมีอัตราโทษต่ำ กล่าวคือ เป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น⁹

หากความผิดใดมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการข้างต้น ศาลอังกฤษก็จะใช้หลักความรับผิดชอบมาตัดสินคดี แต่อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะในการนำหลักความรับผิดชอบมาใช้เท่านั้น มิใช่หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแต่อย่างใด ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาของศาลและนโยบายทางสังคม (Social Policy) ยกตัวอย่างในช่วงปี ค.ศ. 1960 ประเทศอังกฤษมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดทั่วทุกพื้นที่ ทำให้ศาลต้องใช้หลักความรับผิดชอบมาตัดสินคดียาเสพติดบ่อยๆ เพราะช่วงนั้นมีนโยบายสังคมว่าด้วยการกวาดล้างยาเสพติดนั่นเอง¹⁰

องค์ประกอบข้อที่ 3 ที่เกี่ยวกับความไม่ชัดเจนแน่นอนของข้อความในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ก่อให้เกิดปัญหาในการหยิบขยหลักความรับผิดชอบมาวินิจฉัยคดีมากที่สุด ถึงขนาดว่ามีนักกฎหมายอังกฤษวิพากษ์วิจารณ์เอาไว้ว่าความไม่ชัดเจนแน่นอนในการใช้หลักความรับผิดชอบนี้ เป็นความอยุติธรรมในกฎหมายอังกฤษ (Injustice) เพราะประชาชนทั่วไปอาจจะใช้ความระมัดระวังในการประกอบกิจการนั้นๆ แล้วแต่ไม่ทราบว่าการกระทำเช่นนั้นยังคงเป็นความผิดในสายตาของบทบัญญัติที่ใช้หลักความรับผิดชอบ เช่น คดี Larssonneur ในปี ค.ศ. 1933 หลังจากที่ใบอนุญาตพำนักในอังกฤษหมดอายุลงจำเลยได้เดินทางออกจากอังกฤษไปยังไอร์แลนด์ แต่เมื่อถึงไอร์แลนด์จำเลยกลับถูกเนรเทศออกจากไอร์แลนด์และถูกจับตัวกลับมายังอังกฤษ การ

⁸ Op.cit. pp. 31-32.

⁹ Op.cit. p. 32.

¹⁰ Op.cit. p. 33.

กลับมาอังกฤษครั้งนี้จำเลยไม่มีใบอนุญาตพำนักในอังกฤษ จึงมีความผิดฐานคนต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองตาม Alien Order ค.ศ. 1920 ซึ่งไม่ยุติธรรมต่อจำเลย เพราะจำเลยไม่มีเจตนาที่จะลักลอบเข้าเมืองและจำเลยไม่มีที่ไปนอกจากกลับเข้ามาในอังกฤษ อีกคดีหนึ่งคือคดีระหว่าง Callow และ Tillstone ในปี ค.ศ. 1900 คนขายเนื้อขอให้สัตวแพทย์ตรวจสอบเนื้อว่าเนื้อเหมาะสมต่อการนำออกขายให้ประชาชนบริโภคหรือไม่ สัตวแพทย์ตรวจสอบแล้วเห็นว่าสามารถนำออกขายได้ ต่อมาคนขายเนื้อนำเนื้อออกขายและถูกจับในข้อหาว่าเนื้อไม่ปลอดภ้ยออกจำหน่าย 2 คดีดังกล่าวข้างต้นคือตัวอย่างของคดีที่ไม่ยุติธรรมแก่จำเลย เพราะจำเลยไม่ทราบว่าจะตนกำลังกระทำความผิดอยู่และจำเลยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการหลีกเลี่ยงการกระทำความผิดแล้ว¹¹

ปัญหาความไม่ชัดเจนแน่นอนของการใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมนี้ ประเทศอังกฤษได้พยายามแก้ไขด้วยการร่าง The Law Commission's draft Criminal Liability (Mental Element) Bill of 1977 ขึ้น เพื่อให้รัฐสภาได้กำหนดโดยเฉพาะเจาะจงลงไปว่าในบทบัญญัติของกฎหมายว่าความผิดใดต้องใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมมาปรับใช้ แต่ในระหว่างที่กฎหมายดังกล่าวยังไม่มีผลบังคับใช้ก็จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าการกระทำความผิดใดๆ ต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดเสมอ¹² ซึ่งจะช่วยลดความสับสนได้ว่าบทบัญญัติใดใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมมาตัดสินหรือไม่

จากการศึกษาเรื่องหลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมในกฎหมายอังกฤษทำให้ผู้เขียนพบว่ากฎหมายอังกฤษเองก็มีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนแน่นอนของบทบัญญัติความผิดลหุโทษว่าความผิดฐานใดใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมมาวินิจฉัยคดีหรือไม่เช่นเดียวกับประเทศไทย จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความผิดลหุโทษในกฎหมายอังกฤษต้องการเจตนาของผู้กระทำความผิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับการตีความของศาลว่าบทบัญญัตินั้นๆ แสดงออกถึงการใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรมหรือไม่ หากไม่ใช้หลักความรับผิดชอบผิดศีลธรรม การกระทำความผิดลหุโทษก็จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดด้วยเสมอ

¹¹ Lisa Incedon. (2010). The imposition of strict liability in certain criminal offences is a necessary evil in the fight to protect the public from harm. Retrieved April 11, 2012, from <http://www.peterjepson.com/law/incledonA2-2.htm>

¹² Catherina Elliot and Frances Quinn. (2002). **Criminal Law**, p. 38.

3.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส (Le Code Pénal) ค.ศ. 1993 ได้แบ่งประเภทความผิดอาญาตามความหนักเบาของโทษ (L'échelle des peines) ออกเป็น 3 ประเภท ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 111-1 เรียกว่า การแบ่งประเภทความผิดอาญาแบบไตรภาค (Tripartite Classification)¹³ ได้แก่

1) ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les crimes) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-1 ความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างรุนแรง ดังนั้น มาตรการในการลงโทษในความผิดประเภทนี้จึงต้องจำคุกนานหรือจำคุกตลอดชีวิต เพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะเช่นนี้ขึ้นอีกและเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมด้วย¹⁴ ความผิดประเภทนี้ได้แก่ความผิดที่มีระวางโทษดังต่อไปนี้¹⁵

- (1) จำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิต
- (2) จำคุกหรือกักขังสามสิบปี
- (3) จำคุกหรือกักขังยี่สิบปี
- (4) จำคุกหรือกักขังสิบห้าปี

เมื่อพิจารณาอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษซึ่งเป็นความผิดประเภทที่หนักที่สุดของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสแล้ว จะพบว่าระยะเวลาจำคุกหรือกักขังสำหรับความผิดประเภทนี้กำหนดไว้ต่ำที่สุด 10 ปี และสูงที่สุด คือ ตลอดชีวิต โดยโทษประหารชีวิตได้ถูกยกเลิกไปโดยรัฐบัญญัติฉบับที่ 81-908 ลงวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 1981

โทษจำคุกและโทษกักขังตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสจัดเป็นโทษทางอาญาประเภทเดียวที่มีลักษณะเฉพาะของการลงโทษทางอาญา โทษจำคุก (La réclusion criminelle) นั้นเป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษทั่วไป ส่วนโทษกักขัง (La détention criminelle) นั้น เป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษทางการเมือง มีข้อสังเกตว่าการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างโทษจำกักขังเสรีภาพสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษทั่วไปกับความผิดอุกฤษฏ์โทษทางการเมืองนั้น มีเฉพาะแต่ความผิดประเภทอุกฤษฏ์โทษเท่านั้น ส่วนความผิดมหัศจรรย์โทษนั้นไม่ได้

¹³ อุทัย อาทิวา. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. หน้า 6.

¹⁴ เฟลิตตา ดันรังสรรค์. (กรกฎาคม-สิงหาคม 2554). “สัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่อง “แนวทางการจัดแบ่งกลุ่มความผิดและโทษในประมวลกฎหมายอาญาไทย.”” *วารสารจุลนิติ*, 8, 4. หน้า 70.

¹⁵ อุทัย อาทิวา. เล่มเดิม. หน้า 7.

แบ่งแยกลักษณะของโทษดังกล่าว โทษจำคุกเสรีภาพสำหรับความผิดฆนัตโทษมีเพียงประเภทเดียวคือ โทษจำคุก (L' emprisonnement)

แม้ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-1 วรรคแรกจะแบ่งลำดับชั้นโทษจำคุกหรือกักขังไว้เป็น 4 ลำดับ แต่ในวรรคสองของมาตราดังกล่าวก็ได้กำหนดระยะเวลาจำคุกหรือกักขังสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษที่ต่ำที่สุดไว้ 10 ปี กฎหมายให้ศาลอุทธรณ์ (La Cour d'assises) มีอำนาจพิพากษาลงโทษจำคุกหรือกักขังจำเลยต่ำกว่าสิบห้าปีได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของการกระทำ ความผิด แต่อัตราโทษจำคุกหรือกักขังที่ต่ำที่สุดที่จะอยู่ในเกณฑ์ของความผิดอุกฤษฏ์โทษคือ 10 ปี อัตราโทษจำคุกหรือกักขังของความผิดอุกฤษฏ์โทษดังกล่าวเท่ากับอัตราโทษจำคุกสูงสุดของความผิดฆนัตโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-4

ในความผิดอุกฤษฏ์โทษนอกจากโทษจำคุกและกักขังแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-2 ยังให้อำนาจแก่ศาลอุทธรณ์สามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษปรับหรือโทษเสริมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแก่จำเลยควบคู่ไปกับโทษจำคุกหรือกักขังได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10 โทษเสริมสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les peines complémentaires) ตามมาตรา 131-10 นั้น เป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา คือ¹⁶

- (1) การห้าม การริบ การลบเลือน หรือการถอนสิทธิ
- (2) คำสั่งให้รักษาพยาบาลหรือการกำหนดหน้าที่ให้กระทำ
- (3) ห้ามเคลื่อนย้ายหรือการริบวัตถุสิ่งของ
- (4) ปิดสถานประกอบการ
- (5) ให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของศาลหรือเผยแพร่โดยสื่อหนังสือพิมพ์หรือวิธีการสื่อสารวิทยุโทรทัศน์

ตัวอย่างฐานความผิดที่อยู่ในความผิดประเภทอุกฤษฏ์โทษ เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 211-1 อัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต, ความผิดต่อมนุษยชาติ ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 212-1 อัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต, ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 221-1 อัตราโทษจำคุกสามสิบปี ถ้ามีพฤติการณ์แห่งคดีที่ทำให้โทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 221-2 วรรคแรก กล่าวคือ การฆาตกรรมที่กระทำก่อน ในขณะที่เดียวกัน หรือภายหลังการกระทำความผิดอุกฤษฏ์โทษอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต, ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ต้องได้รับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจากสถานะของบุคคลที่ถูกกระทำ ได้แก่ การฆาตกรรมเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี บุพการิตามกฎหมายหรือ

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 10.

ตามความเป็นจริง หรือบิดามารดาบุญธรรม บุคคลผู้อ่อนแออันเนื่องมาจากอายุ โรค ความพิการ ความบกพร่องทางกายหรือจิตใจ ผู้มีครรภ์ ผู้พิพาทยา ลูกขุน หน่วยงาน ทหาร เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ฯลฯ ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 221-4 อัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต

ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษ คือ Cour d'Assises¹⁷ (มีคณะลูกขุน 12 คน ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน และประชาชนทั่วไปที่ได้รับเลือก 9 คน)

2) ความผิดฆนัตโทษ (Les délits) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-3 การแบ่งประเภทของความผิดที่จัดอยู่ในกลุ่มของความผิดฆนัตโทษในกฎหมายฝรั่งเศสนั้นเป็นภาพสะท้อนความผสมผสานและความหลากหลายของแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ของการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence) การฟื้นฟูแก้ไข (Rehabilitation) และการกลับคืนเข้าสู่สังคม (Reintegration) ของผู้กระทำความผิด ชื่อในภาษาฝรั่งเศสสำหรับโทษที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดฆนัตโทษนั้นใช้ชื่อว่า “Les peines correctionnelles” ซึ่งมีความหมายของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อกลับคืนเข้าสู่สังคมหรืออาจเปรียบเทียบกับคำภาษาอังกฤษว่า “Reformatory punishment” ดังนั้น การกำหนดโทษและลำดับชั้นของโทษที่ใช้สำหรับความผิดฆนัตโทษจึงมีความหลากหลายและแทนกันได้ ทั้งนี้ เพื่อสนองความหลากหลายของวัตถุประสงค์ในการลงโทษและให้สอดคล้องและได้สัดส่วนกับพฤติกรรมของผู้กระทำซึ่งมีภูมิหลังแตกต่างกัน¹⁸ ความผิดฆนัตโทษเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และเป็นความผิดส่วนใหญ่ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส เป็นความผิดที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยของสังคมมากเท่าใดนัก เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ดังนั้น โทษจำคุกจึงมีระยะเวลาสั้นหรือใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกได้ เช่น การคุมประพฤติ การทำงานบริการสังคม หรือการชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย เป็นต้น¹⁹

นอกจากนี้ โทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฆนัตโทษยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการกำหนดโทษที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลด้วย ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคล (Les personnes morales) ไว้ชัดเจนในมาตรา 121-2 ว่า นิติบุคคลทั้งหลายยกเว้นรัฐ จะต้องรับผิดชอบทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือกฎกระทรวง²⁰

¹⁷ http://www.frenchlaw.com/criminal_law.htm retrieved 26/11/2012.

¹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 11.

¹⁹ เพลินตา ดันรังสรรค์. หน้าเดิม.

²⁰ อุทัย อาทิวา. หน้าเดิม.

ประเภทของโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมีโทษ ได้แก่²¹

- (1) โทษจำคุก (L'emprisonnement)
- (2) โทษปรับ (L'amende)
- (3) โทษปรับรายวัน (Le jour-amende)
- (4) โทษการทำงานบริการสาธารณะ (Le travail d'intérêt général)
- (5) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-6
- (6) โทษเสริมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10

จะเห็นได้ว่า โทษสำหรับความผิดประเภทนี้จะมีโทษดั้งเดิมอยู่ 2 ประเภท คือ โทษจำคุกและโทษปรับตาม (1) และ (2) ส่วนโทษตาม (3) (4) และ (5) นั้นเป็นโทษที่เรียกว่า “โทษทางเลือก” (Les peines alternatives) หรือ “โทษแทนที่” (Les peines de substitution) ส่วนโทษตาม (6) เรียกว่า “โทษเสริม” (Les peines complémentaires)

โทษจำคุก มาตรา 131-4 ได้กำหนดอัตราโทษจำคุกสำหรับความผิดมีโทษดังนี้²²

- (ก) โทษจำคุกสิบปี
- (ข) โทษจำคุกเจ็ดปี
- (ค) โทษจำคุกห้าปี
- (ง) โทษจำคุกสามปี
- (จ) โทษจำคุกสองปี
- (ฉ) โทษจำคุกหนึ่งปี
- (ช) โทษจำคุกหกเดือน
- (ซ) โทษจำคุกสองเดือน²³

ส่วนโทษปรับถือเป็นโทษหลักหนึ่งที่สามารถใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมีโทษที่เป็นบุคคลธรรมดาได้ แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลนั้นโทษปรับเป็นโทษหลักประเภทเดียวที่สามารถลงแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลได้ โดยทั่วไป การกำหนดโทษปรับจะมีความสัมพันธ์เป็นสัดส่วนกับโทษจำคุก กล่าวคือ หากโทษจำคุกสูง โทษปรับก็จะสูงตามไปด้วย หากโทษดังกล่าวกำหนดไว้สำหรับความผิดที่อยู่ในหมวดเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนระหว่างโทษปรับและโทษจำคุกดังกล่าว อาจไม่สามารถนำมาเป็น

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 12.

²² แหล่งเดิม. หน้า 13.

²³ เฉพาะข้อ (ซ) เป็นบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐบัญญัติเลขที่ 2003-239 ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ.

เกณฑ์กำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดบางฐานได้ หากความผิดเหล่านั้นต้องการเน้นให้โทษปรับเป็นโทษที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม²⁴

โทษทางเลือกตาม (3) (4) และ (5) ศาลจะลงโทษทางเลือกไปพร้อมกับโทษหลักไม่ได้ กล่าวคือ จะลงโทษจำคุกหรือโทษปรับพร้อมกับลงโทษทางเลือกไปพร้อมกันไม่ได้²⁵

โทษทางเลือกตาม (3) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-5 คือ โทษปรับรายวัน เป็นโทษที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและภาระความรับผิดชอบของจำเลย ซึ่งจะต้องไม่เกิน 300 ยูโรต่อหนึ่งวัน และการกำหนดจำนวนวันที่จะต้องรับโทษปรับรายวันจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมแห่งการกระทำความผิด แต่ต้องไม่เกินสามร้อยหกสิบวัน เช่น จำเลยถูกลงโทษปรับรายวัน 30 ยูโรต่อหนึ่งวัน เป็นระยะเวลา 100 วัน เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ จำนวนเงินทั้งหมดที่จำเลยต้องจ่ายจะเป็นเงินรวม 3,000 ยูโร อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่กำหนดไว้สำหรับโทษปรับรายวันจะต้องไม่เกินจำนวนเงินสูงสุดของค่าปรับต่อวัน คือ 300 ยูโร คูณด้วยจำนวนวันสูงสุดของโทษปรับรายวัน คือ 360 วัน (300 x 360) เท่ากับ 108,000 ยูโร คิดเป็นเงินไทยประมาณ (108,000 x 50) 5,400,000 บาท²⁶

โทษทางเลือกตาม (4) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-8 คือ โทษการทำงานบริการสาธารณะ ระยะเวลาของโทษกำหนดไว้ว่าจะต่ำกว่าสี่สิบชั่วโมงไม่ได้ แต่ห้ามเกินกว่าสองร้อยชั่วโมง ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้กรอบเวลาที่ศาลกำหนดไว้ แต่ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินกว่าสิบแปดเดือน เนื่องจากโทษการทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แทนการลงโทษหลัก ดังนั้น นอกจากประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-9 วรรคแรกจะห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับโทษจำคุกแล้ว ยังห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับการลงโทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิดโทษปรับ และโทษปรับรายวันอีกด้วย²⁷

ส่วนโทษทางเลือกตาม (5) คือ โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-6 ซึ่งได้บัญญัติโทษเอาไว้ 11 ประการตามลำดับความหนักเบา เกือบครึ่งหนึ่งของโทษดังกล่าวมี

²⁴ แหล่งเดิม. หน้า 14-15.

²⁵ แหล่งเดิม. หน้า 18.

²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 19.

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 19-20.

ผลกระทบโดยตรงหรือโดยทางอ้อมต่อสิทธิมนุษยชนที่สำคัญยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามมาตรา 131-6 ได้แก่

- (1) การพักใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
- (2) การห้ามขับขี่ยานพาหนะบางประเภทเป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
- (3) การยกเลิกใบอนุญาตขับขี่และการห้ามร้องขอให้ออกใบอนุญาตขับขี่ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
- (4) การริบยานพาหนะหนึ่งหรือหลายรายการของผู้กระทำความผิด
- (5) การห้ามเคลื่อนที่ยานพาหนะหนึ่งหรือหลายรายการของผู้กระทำความผิด เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
- (6) การห้ามยึดถือหรือพกพาอาวุธซึ่งต้องได้รับอนุญาต เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี
- (7) การริบอาวุธหนึ่งหรือหลายรายการซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์หรืออยู่ในความครอบครองของผู้ถูกลงโทษ
- (8) การถอนใบอนุญาตล่าสัตว์และการห้ามร้องขอให้ออกใบอนุญาตล่าสัตว์ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
- (9) การห้ามส่งจ่ายเช็คเพื่อการอื่นนอกเหนือจากเช็คที่อนุญาตให้ถอนเงินโดยผู้ส่งจ่าย ซึ่งเป็นผู้จ่าย หรือเช็คที่ได้รับการรับรองและแสดงบัตรจ่ายเงินของธนาคาร
- (10) การริบสิ่งของที่มีไว้หรือมีความมุ่งหมายที่จะใช้กระทำความผิด หรือสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด อย่างไรก็ดีตาม การริบสิ่งของดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ หากเป็นความผิดฉ้อฉลโทษที่เกี่ยวกับการพิมพ์ (Le délit de presse)
- (11) การห้ามประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพหรือสังคม เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี หากปรากฏว่าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ใช้กิจกรรมดังกล่าวถูกจงใจใช้สำหรับเตรียมการหรือกระทำความผิด อย่างไรก็ดีตาม การห้ามดังกล่าวไม่บังคับใช้สำหรับการปฏิบัติการที่มาจากการเลือกตั้ง (Mandat électif) หรือในความรับผิดชอบของสหภาพ รวมทั้งในกรณีที่เป็นความผิดฉ้อฉลโทษที่เกี่ยวกับการพิมพ์²⁸

โทษเสริมสำหรับความผิดฉ้อฉลโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10 เป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา ได้แก่

- (1) การห้าม การริบ การลบล้าง หรือการถอนสิทธิ
- (2) คำสั่งให้รักษาพยาบาลหรือการกำหนดหน้าที่ให้กระทำ

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 20-21.

- (3) ห้ามเคลื่อนย้ายหรือการริบวัตถุสิ่งของ
- (4) ปิดสถานประกอบการ
- (5) ให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของศาล หรือเผยแพร่โดยสื่อหนังสือพิมพ์หรือวิธีการสื่อสารทางวิทยุโทรทัศน์²⁹

ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดล้มล้มโทษ คือ Tribunal Correctionnel³⁰ มีผู้พิพากษา 3 คนเป็นองค์คณะ ซึ่งผู้พิพากษามาจาก Tribunal de grande instance แต่บางคดีที่ไม่ร้ายแรงมาก ผู้พิพากษา 1 คนก็สามารถเป็นองค์คณะได้³¹ (ไม่มีคณะลูกขุน)

3) ความผิดลหุโทษ (Les contraventions)

ความผิดลหุโทษตามกฎหมายฝรั่งเศสกำหนดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมีวินัยของส่วนรวมหรือเพื่อสนับสนุนการปราบปรามการกระทำผิดที่รวดเร็วที่สุดและรักษาความมั่นคงของการบริหารราชการที่ดีของประเทศ ดังที่ Ortolan เคยกล่าวไว้ว่าความผิดลหุโทษไม่ใช่เรื่องของการปราบปรามการละเมิดที่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เกี่ยวกับความประพฤติประจำวันของผู้ใช้บริการสาธารณะ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษสถานเบา และไม่นำไปสู่การถูกดำเนินทางศีลธรรม และหากผู้กระทำความผิดใส่ใจและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของราชการดังกล่าวก็จะต้องไม่ต้องถูกลงโทษ

ความผิดลหุโทษทั่วไปเป็นความผิดที่เกิดจากความไม่สนใจข้อห้ามของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหาร ซึ่งผู้กระทำไม่ได้มีความประสงค์หรือเจตนาที่จะละเมิดกฎหมายอาญา และไม่ใช่เรื่องความประมาทเลินเล่อ ความผิดลหุโทษเกิดขึ้นทันทีเมื่อมีการกระทำที่กฎหมายห้ามและกำหนดโทษไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความจำเป็นในการลงโทษการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อระเบียบวินัยทางการบริหารปกครองหรือการไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อการตรวจสอบ เช่น การไม่ติดป้ายต่ออายุทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของความผิดลหุโทษในกฎหมายฝรั่งเศส คือ เป็นความผิดที่ไม่ต้องการเจตนา ดังนั้นหากปรากฏว่าองค์ประกอบของการกระทำความผิดครบถ้วนแล้วก็สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดลหุโทษได้ ผู้กระทำความผิดจะอ้างว่าตนไม่ได้มีเจตนาหรือไม่ได้ประมาทเลินเล่อไม่ได้ แม้จะมีพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างเช่นนั้นก็ตาม

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 21.

³⁰ http://www.frenchlaw.com/criminal_law.htm retrieved 26/11/2012.

³¹ Damien Arnaud. (September 2008). "The Judiciary of France". **MINISTÈRE DE LA JUSTICE**.

ตัวอย่างเช่น ผู้ขับขี่ยานพาหนะรถยนต์ในเวลากลางคืนซึ่งมีไฟหน้าดับอยู่หนึ่งดวง ถือได้ว่ากระทำความผิดลหุโทษแล้ว จะยกข้ออ้างว่าตนเพิ่งเปลี่ยนหลอดไฟมา ไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิดไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะถูกลงโทษอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดลหุโทษนั้นจะต้องเป็นผู้ที่รู้สำนึกถึงการกระทำของตนตามหลักกฎหมายอาญาทั่วไป ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้เป็นโรคจิตก็ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนตามหลักทั่วไป (คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญา เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1881, D.P. 1882, 1., หน้า 95) หรือกรณีความผิดลหุโทษที่ได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัย (Force Majeure) ผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 121-3

แม้ว่าหลักทั่วไปของความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่ไม่ต้องการเจตนา แต่หลักดังกล่าวก็มีข้อยกเว้น เนื่องจากมีความผิดลหุโทษบางฐานความผิดที่ต้องอาศัยเจตนาในการกระทำความผิด เช่น ประทุษร้ายต่อร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถประกอบการทำงานตามปกติได้เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่าแปดวัน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา R. 625-1 หรือความผิดลหุโทษบางฐานที่ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบ หากว่าได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ เช่น ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถประกอบการทำงานตามปกติได้เป็นระยะเวลาดำกว่าสามเดือน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา R. 625-2 ดังนั้น การจะศึกษาว่าความผิดลหุโทษใดต้องการเจตนาในการกระทำความผิดหรือไม่ จึงต้องพิจารณาจากเนื้อหาและองค์ประกอบของการกระทำความผิดนั้น³²

กล่าวโดยสรุปคือ ความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่กระทำโดยฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือขัดต่อระเบียบหรือคำสั่งต่างๆ ของรัฐ ซึ่งถือว่าไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น ความผิดประเภทนี้จึงไม่มีโทษจำคุก มีแต่เพียงโทษปรับเท่านั้น³³

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสฉบับเดิมปี ค.ศ. 1810 มาตรา 464 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดลหุโทษไว้ 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ โทษจำคุก โทษปรับ โทษริบทรัพย์สิน แต่ต่อมาได้มีกฎหมายยกเลิกโทษจำคุกสำหรับความผิดลหุโทษคือ รัฐบัญญัติ ฉบับที่ 93-913 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1993 ดังนั้นในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสฉบับปัจจุบัน ค.ศ. 1993 จึงไม่มีโทษจำคุกสำหรับความผิดลหุโทษ จะมีแต่เพียงโทษปรับและโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการเหลืออยู่ 2 ประเภทเท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดของลำดับชั้นโทษปรับและประเภทของโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ ดังนี้

³² อุทัย อาทิวา. เล่มเดิม. หน้า 22-23.

³³ เพลินตา ดันรังสรรค์. หน้าเดิม.

(1) ลำดับชั้นโทปรับสำหรับความผิดโทตามมาตรา 131-13 ได้กำหนดจำนวนเงินค่าปรับตามลำดับชั้นไว้เป็นเงินสกุลยูโร โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ³⁴

(ก) ปรับไม่เกิน 38 ยูโร สำหรับความผิดโทชั้นที่ 1

(ข) ปรับไม่เกิน 150 ยูโร สำหรับความผิดโทชั้นที่ 2

(ค) ปรับไม่เกิน 450 ยูโร สำหรับความผิดโทชั้นที่ 3

(ง) ปรับไม่เกิน 750 ยูโร สำหรับความผิดโทชั้นที่ 4

(จ) ปรับไม่เกิน 1,500 ยูโร สำหรับความผิดโทชั้นที่ 5 ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำและเมื่อมีกฎ (Le réglemant) ได้กำหนดไว้ ให้เพิ่มอัตราโทษสูงสุดเป็น 3,000 ยูโร เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การกระทำความผิดซ้ำในกรณีดังกล่าวเป็นความผิดซ้ำมิชฌิมโทษ

(2) ประเภทของโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการตามมาตรา 131-14 บัญญัติว่า สำหรับความผิดโทชั้นที่ 5 นั้น ศาลอาจลงโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการได้อีกด้วย ดังต่อไปนี้³⁵

(ก) การพักใบอนุญาตขับขี่มีกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี การพักใบอนุญาตขับขี่ดังกล่าวอาจถูกจำกัดสำหรับการขับขี่ยานพาหนะที่มีไซอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดเช่นนี้ไม่สามารถใช้บังคับได้ในกรณีที่ความผิดโทซึ่งการพักใบอนุญาตขับขี่เป็นโทษเสริมนั้น ไม่ได้จำกัดห้ามการพักใบอนุญาตขับขี่เฉพาะการขับขี่ยานพาหนะที่มีไซอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ

(ข) ห้ามเคลื่อนที่ยานพาหนะของผู้ต้องโทษคันหนึ่งหรือหลายคันเป็นระยะเวลาไม่เกินหกเดือน

(ค) ริบอาวุธขึ้นหนึ่งชิ้นใดหรือหลายชิ้นซึ่งผู้ต้องโทษเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีอำนาจใช้

(ง) การถอนใบอนุญาตล่าสัตว์ พร้อมทั้งการห้ามร้องขอให้ออกใบอนุญาตใหม่ในระหว่างระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี

(จ) การห้ามตั้งจ่ายเช็คมิกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่เป็นการตั้งจ่ายเช็คเพื่อถอนเงินในบัญชีจากธนาคาร หรือเป็นเช็คที่ได้รับการรับรองและใช้เป็นบัตรชำระเงิน

³⁴ อุทัย อาทิวา. เล่มเดิม. หน้า 24.

³⁵ แหล่งเดิม. หน้า 25.

(ณ) การรับสิ่งของซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ในการกระทำความผิด หรือสิ่งของซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด อย่างไรก็ดีตาม การรับนั้นไม่อาจกระทำได้ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการพิมพ์

อย่างไรก็ตาม มาตรา 131-15 บัญญัติการห้ามลงโทษปรับพร้อมกับโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการตามมาตรา 131-14 แต่ไม่ห้ามการลงโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการต่างๆ เหล่านี้หลายๆ ประการประกอบกันได้ในคราวเดียว³⁶

มาตรา 131-16 ในกรณีที่กฎกระทรวงลงโทษความผิดหลุโทษใด หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา อาจะลงโทษเสริมดังต่อไปนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้³⁷

(ก) การพักใบอนุญาตขับขี่ที่มีกำหนดระยะเวลาไม่เกินสามปี การพักใบอนุญาตขับขี่ดังกล่าวอาจถูกจำกัดสำหรับการขับขี่ยานพาหนะที่มีไซ้เนื่องมาจากการประกอบอาชีพ เว้นแต่กฎกระทรวงไม่มีข้อจำกัดเช่นนั้น

(ข) ห้ามยืมถือหรือพกพาอาวุธซึ่งต้องได้รับอนุญาตเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปี

(ค) รับอาวุธอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างซึ่งผู้ต้องโทษเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีอำนาจใช้

(จ) การถอนใบอนุญาตล่าสัตว์ พร้อมทั้งการห้ามร้องขอให้ออกใบอนุญาตใหม่ในระหว่างระยะเวลาไม่เกินสามปี

(ฉ) การรับสิ่งของซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ในการกระทำความผิด หรือสิ่งของซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด

(ช) ห้ามขับขี่ยานยนต์ทางบกบางประเภท รวมทั้งยานยนต์ทางบกซึ่งไม่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาไม่เกินสามปี

(ซ) หน้าที่ที่จะต้องเข้ารับการอบรมเพื่อความสำนึกถึงความปลอดภัยบนทางหลวงจนสำเร็จหลักสูตรด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง

อย่างไรก็ตาม มีความผิดหลุโทษบางประเภทที่ไม่อยู่ในความหมายของความผิดหลุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา คือ³⁸

1) ความผิดหลุโทษเกี่ยวกับการคมนาคม (ทางสัญจร) ขนาดใหญ่ (Les contraventions de grande voirie)

³⁶ วิทยาพร เนติจิรโชติ. เล่มเดิม. หน้า 93.

³⁷ อุทัย อาทิเวช. เล่มเดิม. หน้า 26.

³⁸ แหล่งเดิม. หน้า 26-28.

ความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมขนาดใหญ่ หมายถึง ความผิดหูโทษที่จะเมิดกฎหมายเกี่ยวกับระบบขนส่งทางทะเล ทางน้ำ และระบบขนส่งทางบกบางประเภท คือ การขนส่งทางรถไฟ แต่ไม่รวมถึงการขนส่งทางถนน

ความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมขนาดใหญ่จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง จึงไม่อยู่ในความหมายของความผิดหูโทษตามกฎหมายอาญา ส่วนความผิดหูโทษเกี่ยวกับทางคมนาคมขนาดเล็ก (Les contraventions de petite voirie) ซึ่งเป็นการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งทางถนนสาธารณะนั้นจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

ศาลปกครองสูงสุดเคยมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 ว่า ความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมใหญ่นั้น แม้จะมีบทกำหนดโทษด้วยโทษปรับทางอาญา แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ และระบบการดำเนินคดีที่มีลักษณะเฉพาะแล้วไม่ใช้ความผิดหูโทษตำรวจ³⁹ ดังนั้นจึงไม่อยู่ในประเภทของความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา R. 25 (หรือมาตรา 131-13 ตามประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบัน)

ศาลรัฐธรรมนูญก็มีความเห็นเช่นเดียวกับศาลปกครองสูงสุด โดยได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาที่ 87-151 L ลงวันที่ 23 กันยายน 1987 ดังนั้น จึงสามารถลงโทษการกระทำความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมขนาดใหญ่ โดยกำหนดโทษปรับที่สูงกว่าโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดหูโทษชั้นที่ 5 ตามประมวลกฎหมายอาญาได้ แต่ในกรณีดังกล่าว การกำหนดโทษปรับจะเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่ใช่อำนาจของฝ่ายบริหารที่จะออกกฎหมายกำหนดโทษแต่อย่างใด กล่าวได้ว่า โทษของความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมขนาดใหญ่ใกล้เคียงกับความผิดมัชฌิมโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

มีข้อสังเกตว่าเดิมเวลาเรียกความผิดหูโทษตามประมวลกฎหมายอาญา จะใช้คำว่า “ความผิดหูโทษของตำรวจ” ซึ่งหมายความว่าความผิดหูโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้น และไม่ครอบคลุมถึงความผิดหูโทษเกี่ยวกับการคมนาคมขนาดใหญ่ หรือความผิดหูโทษที่ไม่อยู่ในความหมายของประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ดี หลังจากที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันซึ่งใช้บังคับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา ไม่ได้ใช้คำว่า “ความผิดหูโทษของตำรวจ” อีกต่อไป แต่ใช้คำว่า “ความผิดหูโทษ” นักกฎหมายฝรั่งเศสบางท่านตั้งข้อสังเกตว่าอาจทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิด เนื่องจากถ้อยคำไม่ชัดเจนเหมือนที่เคยใช้มาในอดีต

2) ความผิดหูโทษเกี่ยวกับศุลกากร (Contraventions douanières)

³⁹ เป็นชื่อที่ใช้เรียกความผิดหูโทษตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสอีกชื่อหนึ่ง.

ความผิดเกี่ยวกับศุลกากรตามประมวลกฎหมายศุลกากรฝรั่งเศส (Code des douanes) นั้นมีทั้งความผิดฉ้อฉลโทษและความผิดลหุโทษ และคำนิยามเกี่ยวกับความผิดฉ้อฉลโทษและลหุโทษเกี่ยวกับศุลกากรมีความหมายแตกต่างกับความผิดฉ้อฉลโทษและลหุโทษตามกฎหมายอาญาทั่วไป

สำหรับความผิดลหุโทษเกี่ยวกับศุลกากรสี่ขั้นแรกนั้นมีโทษปรับสูงกว่าความผิดลหุโทษตำรวจ ส่วนความผิดลหุโทษเกี่ยวกับศุลกากรขั้นที่ 5 มีกำหนดโทษจำคุกสองเดือน (ประมวลกฎหมายศุลกากร มาตรา 410 ถึง 413 ทวิ) การที่ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสฉบับใหม่ ค.ศ. 1993 ยกเลิกโทษจำคุกสำหรับความผิดลหุโทษแล้วไม่มีผลกระทบต่อโทษจำคุกที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลหุโทษในประมวลกฎหมายศุลกากรแต่อย่างใด

ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส (Contraventions) อยู่ใน Book 6 ของประมวล มีทั้งหมด 80 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 610-1 ถึงมาตรา 655-1 ได้แก่

- 1) มาตรา 610-1 ถึงมาตรา 610-5 บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความผิดลหุโทษ
- 2) มาตรา 621-1 ถึงมาตรา 621-2 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 1 เกี่ยวกับบุคคล
- 3) มาตรา 622-1 ถึงมาตรา 622-2 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 2 เกี่ยวกับบุคคล
- 4) มาตรา 623-1 ถึงมาตรา 623-4 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 3 เกี่ยวกับบุคคล
- 5) มาตรา 624-1 ถึงมาตรา 624-7 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 4 เกี่ยวกับบุคคล
- 6) มาตรา 625-1 ถึงมาตรา 625-13 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 5 เกี่ยวกับบุคคล
- 7) มาตรา 631-1 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 1 เกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 8) มาตรา 632-1 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 2 เกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 9) มาตรา 633-1 ถึงมาตรา 633-5 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 3 เกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 10) มาตรา 634-1 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 4 เกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 11) มาตรา 635-1 ถึงมาตรา 635-8 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 5 เกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 12) มาตรา 641-1 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 1 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 13) มาตรา 642-1 ถึงมาตรา 642-4 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 2 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 14) มาตรา 643-1 ถึงมาตรา 643-2 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 3 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 15) มาตรา 644-1 ถึงมาตรา 644-3 ความผิดลหุโทษขั้นที่ 4 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

16) มาตรา 645-1 ถึงมาตรา 645-15 ความผิดลหุโทษชั้นที่ 5 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

17) มาตรา 653-1 ความผิดลหุโทษชั้นที่ 3 เกี่ยวกับสัตว์

18) มาตรา 654-1 ความผิดลหุโทษชั้นที่ 4 เกี่ยวกับสัตว์

19) มาตรา 655-1 ความผิดลหุโทษชั้นที่ 5 เกี่ยวกับสัตว์

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาพอสมควร ดังนี้

มาตรา 622-2 “การกระทำใดของผู้ดูแลสัตว์ปล่อยให้สัตว์ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นเดินเล่นไป ผู้ดูแลสัตว์นั้นต้องระวางโทษปรับตามลหุโทษชั้นที่สอง

ในกรณีที่เจ้าของสัตว์นั้นต้องโทษหรือเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ศาลอาจตัดสินให้นำสัตว์นั้นไปไว้ในสถานกักกันสัตว์ที่รับรองโดยรัฐหรืออาจอนุญาตให้จัดการสัตว์นั้นอย่างเป็นอิสระ”

มาตรา 622-2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีความคล้ายคลึงกับความผิดฐานปล่อยปละละเลยให้สัตว์ดุหรือสัตว์ร้ายเที่ยวไปโดยลำพัง ตามมาตรา 377 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย

มาตรา 623-2 “ผู้ใดส่งเสียงดังหรือเสียงรบกวนซึ่งอาจเป็นอันตราย หรือส่งเสียงดังหรือเสียงรบกวนในเวลากลางคืน รบกวนความสงบสุขของบุคคลอื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับตามลหุโทษชั้นที่สาม

ผู้กระทำความผิดมาตรานี้ต้องได้รับโทษเสริม (la peine complementaire) คือการยึดทรัพย์สินซึ่งใช้หรือมุ่งจะใช้ในการกระทำความผิด

การกระทำใดๆ ซึ่งส่งเสริมการกระทำความผิดโดยเจตนา ไม่ว่าจะโดยการช่วยเหลือหรือสนับสนุน ผู้สนับสนุนหรือตัวการต้องได้รับโทษตามมาตรานี้เช่นเดียวกัน”

มาตรา 623-2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีความคล้ายคลึงกับความผิดฐานรบกวนผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันสมควร ตามมาตรา 370 และความผิดฐานทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะหรือสาธารณะสถานทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในที่สาธารณะ ตามมาตรา 372 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย

มาตรา 623-3 “การกระทำใดของผู้ดูแลสัตว์ขังสัตว์หรือไม่ควบคุมสัตว์ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นได้ และสัตว์นั้นจู่โจมหรือไล่ตามผู้อื่น ผู้ดูแลสัตว์ต้องระวางโทษปรับตามลหุโทษชั้นที่สามแม้จะไม่เกิดความเสียหายใดๆ ขึ้นก็ตาม

ในกรณีที่เจ้าของสัตว์นั้นต้องโทษหรือเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ศาลอาจตัดสินให้นำสัตว์นั้นไปไว้ในสถานกักกันสัตว์ที่รับรองโดยรัฐหรืออาจอนุญาตให้จัดการสัตว์นั้นอย่างเป็นอิสระ”

มาตรา 623-3 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีความคล้ายคลึงกับความรับผิดชอบที่เกิดจากสัตว์ ตามมาตรา 433 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดลหุโทษคือ ศาลตำรวจ (Tribunal de Police)⁴⁰ มีผู้พิพากษา 1 คนเป็นองค์คณะ ซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่มาจาก Tribunal d' instance⁴¹ (ไม่มีคณะลูกขุน)

จากการศึกษาเกี่ยวกับความผิดลหุโทษในกฎหมายอาญาฝรั่งเศสทำให้ผู้เขียนสรุปได้ว่าการวินิจฉัยความผิดลหุโทษของประเทศฝรั่งเศสใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด แต่ก็มีข้อยกเว้นไม่ใช่หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด หากเนื้อหาและองค์ประกอบของการกระทำความผิดนั้นชี้ว่าการกระทำความผิดต้องอาศัยเจตนาในการกระทำความผิดหรือผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในความผิดลหุโทษบางฐาน หากว่าได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ การใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดและข้อยกเว้นเช่นนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาของประเทศไทยแล้วพบว่ามีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก แต่ต่างกันตรงที่โทษที่จะลงสำหรับความผิดลหุโทษของประเทศฝรั่งเศสไม่มีโทษจำคุก

⁴⁰ http://www.frenchlaw.com/criminal_law.htm retrieved 26/11/2012.

⁴¹ Damien Arnaud. (September 2008). "The Judiciary of France". **MINISTÈRE DE LA JUSTICE**.